

ШЫН

№ 163 (14663)

1991 чылдың сентябрь 28, суббота

Садар өрттө 20 көп.

ХОВУ АЖЫЛДАРЫ: КАРТОФЕЛЬ-ИЙИГИ ХЛЕБ

Кызыл хоорайның чанында бо чазын чаа тургустунган Рассвет деп адаан совхозтук картошкалык шынаазы байлак дүжүдү элден долдуу чадып алган дег көстүп чыдыр. Ында картофель ажаар ийн номбайн чоруп тур.

Оон бирээзи элден чоруп ортаң, ара дүштү. Башкарган кичин доктааткаш, сеп-тээринче кирген. Бирээзи база дузалашкан. Ол комбайнның башкарычымы хоочун ажылчын Сергей Тимофеевич Шалагин ажаадым калдыг байдалым таныштырдым:

— Бо ажил-агый, чазын орай тургустунган. Аялашкып-башкарым турда элден чоруп эртен болгай. Оон ужурунда картофельди тарыры арай-ла саалай берген. Ынчангап моон өзүмнери ортумаң болган-дыр.

— Чылдың дүжүдү ажааган. Дужаан-ла тур бис. Моңу дүрген ажаары хокудап турар-дыр. Хоорайның улузу база хол-биле казып, ажаарыга дузалажыр бол. эа эки-дир ийин, — деп, кооперативтин даргазы Иван Аркадьевич Клоев чутаага немен кагды.

Бо калбак делгем шалде сугат дерилгелери койкайгылай берген тур. Чазын өттүр сугарган черден үнген капустаның өзү үнгеннин база көрүп тур бис. Ону ажаарыга база хой күш херек дээрин күскү дүжүт болу илерейген чыдыр.

ЧУРУКТАРДА: комбайнер Сергей Шалагин; картофельдин комбайн-биле ажаап турары.

Окмычка ОНДАРНЫҢ фотолары.

Хүн келген тудум-на, шаада тарааның саны көпүдөп орат. Ам беизин ийн муң тоңна ажа берген, «Основокоос» дуржулга-бүдүрүлгө ажил-агыйыны № 1, 2, 3, хову бригадаларында колдуунда кызыл-тас дүжүп турар.

Шапта келген тарааны ла-бораторияга ол-шыгын, сортун хынап көргөш, боттарынның чогадып кылып алганы тараа арыглар машинаныңга баштайгы арыг-лашкын эрттирер, курга-

дыр. Оон соонда тараа складынга урат. Кызыл-тастың «Саратовская», «Миронская», «Скала» дээр мишаш эки сорттары бо ажил-агыйда бар.

Шаанда тараа арыглар, кургадыр, ышай-бээр сайгарар ажилда 30 киши хаара түтүтүнгөн. Оларын мате-риалдыг сонургалын беи-дери-биле дуржулга ажил-агыйынын дирекциязы баштайгы үеде кичи дүжүтү-ге 300 килограмм (кг. 3 но-пеек) тараа кудурун чигеткен өртөк-биле садым алырын чөпшээрер.

ЧУГУЛА АЙТЫРЫГ
Ажылчы чоңуу аш-чем-биле хандыраарың айтырымче улус депутаттарың Барыш-Хемчик район Совети болгаш кууском хүн бүрү кичээнгейин салым келген болгаш моон сонгаар-да салырын чоокта чаа болуп эртен хуралдыг демделгези.

Ол хуралга улус депутаттарың хоорай, суур, ноддо Советтериниң куускомнарының даргалары, совхозтарның удурткучулары, чер ажылчыны тускай эртемчилери, садым база белеткел организацияларының удурткучулары олур-

кан. Картофель, ногаалар ажаалдазын дүрген, чиди-риг чоңка ажаарын, олар-ны чиринге четчир база урезинге хереклээр карто-фельди курлавырлап алы-рын орта шийтирилген. Оон кууселдези багай эвес болганын улус депутаттарың район Советиниң даргазы-

ның орадакчызы З. Оор-жак редакцияга дыннаган. Картофель ажаалдазы рай-онда доозулган. Бо ажил-ды «Ангаты», «Хемчин», «Барлык» совхозтар ор-ганизацыг чоруткан. Амгы үеде капуста ажаалдазын-че кирген.
Дүжүт ажаалдазы доо-зулган соонда район Со-ветиниң элчилегил сессиязы болур, анаа аш-чем про-грамманың канчаар бот-тандырып турарын чутаа-лажыр.

ЧААГАЙ ДҮЖҮТ
Бо хүнерде совхозтук тараа шөлдериңде ажаалда кичин түлүк чоруп турар.

Ында үш эвено баштайгы хүнерде 900 ажыг гектар черде кызыл-тасты, сууны ажааган. Чамдык шөлдөрдө 18 гектар чер дүжүтү ал-

паның оналдаларын ажыр боттандырып турарлар. Ком-байнерлер Виктор Дылы, Александр Долгушаа, Вале-рий Лаваа чарыштын муруну олурдууда чоруп ораарлар.

Шаада дүшкен тарааны удуу-ла арыглар, кургадыр турар. Ажил-агый күнүне 600 тонна тарааны садар, ону кууселдиниң долу аралары бар.

Степан ДАНГАА, Бир-Хем район.

АВТОРДА: бо мате-риалды, гонорары «Шынык» агар санин-че шилчидерин диледим.

М. С. Горбачевтун бүдүрүлгечи чорук талазы-биле чөвүлелдин кежигүннери-биле ужуражышкыны

Сентябрь 26-да СССР Президентизин М. С. Горбачев чурт-тук ажил-агый бөлүктөрүнүн көскү төлөөкчилери-биле, СССР Президентизинин чанында Бүдүрүлгечи чорук талазы-биле чөвүлелдин кежигүннери-биле ужурашкан.

Ужуражылганын киржикчилери экономиканы экижидерин-ге, кризисте ажил эртеринге, үлестур болгаш кедээ ажил-агый бүдүрүлгезин көвүдесиринге, нийтизи-биле чоңуун амы-дырал байдалын беидеринге бүдүрүлгечи чоруктуң, иш-чигининиң болгаш, ажил-агыйжы хымынтыр чоруктуң улуг рольдуг болурун дугайын чутаалап турган.

Бүдүрүлгечи ажил-агый чорудулазынга чуртка чангыс зай экономиктиг деңсээрин хевээр арттырар, янзы-бүрү моон-дактарын болгаш шаптаразыннарын тургуспазы, акша эр-гилдезин чогуумчулары болгаш рубльди быжылгазы оңаз чутула бооп турарын анаа база демделген.

Ужуражылга чорудуун дүргелесириниң эргежок чутулазы-биле, бүдүрүлгечи ажил-чорудулаага, оон ичинде бичи-болгаш ортумак ажил-агыйларга, таарымчалыг байдалдарын тургузары, ону хоойлу ёзугаар камгалаарынын, коммерция чажымын камгалаарынын чутулазы-биле холбашкан айтыры-ларын көдүргөн.

Ужуражышкынын түнелдерин үндүрүп тура, М. С. Гор-бачев бо ужуражышкын боду база СССР Президентизинин чанында Бүдүрүлгечи чорук талазы-биле чөвүлелди тургус-канын чурттуң удуртулазын ону хөгжүдериңче кады кире-кичээнгей салым, ужуру-дузалыг деп көрүп турарын херетчел-турар деп демделген. Тургустунуп турар чөвүлел күрүмнүн элди органиаларын чорудуу турары экономиктиг реформа-лар политиканыңга салдар чедиринин болгаш рынокче шил-чилгени хамылаадырын чутула чөлсө бооп болур. Чөвүлел-де ажил-херекчи бөлүктөрүн баштакчылары, ажил-херекчи боттары чорудуп билер шыырак органиаларың кирил тур-ары оңаз чутула.

Президентиниң бодол турары-биле, чөвүлел бүдүрүлгечи чоруктуң хөгжүлүдесиниң бүгү талааларын, экономиканың бүгү адырларын кичээнгейге алган турар ужурулуг. Ол экономик-айтырыгларын талазы-биле шийтирилери белекээринге болгаш хынаарыга илестейлгир киржир, чуртта экономиктиг чартыгларын чутула айтырыгларын тургузар талазы-биле эгелекчел болур.

Бүдүрүлгечи ажил-чорудулаага калбак аргаларын тургузар дээр бирги ээлдеге чүңү канчаарын тодараларын оңаз чуту-ла.

(СЭТА).

СССР ПРЕЗИДЕНТИЗИНИҢ СОЛДАТТАР ИЛЕРИ-БИЛЕ УЖУРАЖЫЛГАЗЫ

(МОСКВА, сентябрь 26 СЭТА-ның көрр.). Михаил Горбачев СССР Президентизинин чанында шериг албай-ныларын болгаш отарын өт-бүлелериниң кежигүнн-риниң херектериниң талазы-биле комитетти тургузары-ның идеязын деткиң болгаш ол саналды күрүне чөвүлел-динге чутаалажып көр кылдыр кириер бодалыг. Чурт-тук Президентизиниң шериг албайныларын ала-иле-риниң Бүгү-эвилел чөвүлелин президиумунун кежи-гүннери-биле Кремльге ол хүн болган ужуражылганы-ның кол түнелди ындиг.

Бо дээрде М. С. Горбачевтун мөчөөн дайынчыларын илери биле үшкү ужуражылгазы. Күрүмнүн удурткучу Чусекин Күштерге эрге-хоойлууну болгаш көрүм-чүрүмүн хажыдар чоруктарын бодуруузынын айты-рымынче улуг кичээнгейин салып турар. Тайбын үеде шериг албайныларын болгаш шериг тудууларын өлүп база кемел-бертинип турарынын чылдагааннарын, ның илестегенин долу база бүрүн шыныг чоруду хы-наар талазы-биле тускай президент комиссиясын тур-гускан.

Нийтиелдин болгаш шеригниң улам калбарып турар реформаларын байдалдарында шериг албайныларын, ның болгаш оларын өт-бүлел кежигүннериниң социал база эрге-хоойлу камгалаарынын айтырыгларын ший-тирээринче күрүне-даа, хой-киини-даа тургузулганы улам күштүт хаара тутунар дээрин Президент чыы-ганнарга бузуреткен.

Шериг албайныларын социал база эрге-хоойлу камгалаары хандырып турар ындаг тургузууну эргежок чутулазын ындаг-даа айтырыг чоңка билдирген. Ол органын кымга чыгырткан турар талазы-биле аягы-айгы бодалдар илеретинген.

Тыва Республиканың Дээди Советиниң Даргазын сонгууру-биле холбаштыр республиканың улус депутаттарыңа КЫЙГЫРЫГ

Хүндүлүг улус депутаттары! 1991 чылдың октябрь 2-де Тыва Республиканың Дээди Советиниң VII чыыжынын X сессиязынга эрге-чагырга-ның Дээди органының Даргазын сонгууру болгай силер.

Тыва Республиканың Дээди Советиниң Даргазын сонгууздазы экономиктиг сандараашкынын, кичилериниң амыдырал байдалдарынын деңселин аажок кудулааш-кынын болгаш политиктиг доктаамал эвес байдалдын үезинде эртин турар. Ол органын удурткучууну кым болуру биске хамаанок эвес, Бистин бодол турарымыс-биле, ол ак сепкилдег, эгелекчи шынарларды, хоойлу-дурмуң ки билдир болгаш калдыг-даа чүдүлү чөптүү-биле угап билер киши болур ужурулуг.

Республиканың профивилелдериниң кежигүннериниң сонургалдарын илеретпешкан, хамаатыларын дараа-зында экономиктиг, социал болгаш политиктиг эрге-ажыктарын хандырып шыдаар улус депутаты Тыва Республиканың Дээди Советиниң Даргазы бооп болур деп санап тур бис.

— чурттагы чоңуун социал камгалаары магадааар хоойлуларын, хамаатын мурунда хуужулула дугайында, илестеген дугайында, чурттагы чоңуу ажилга таарыштыр тургузарынын дугайында, аныктар дугайында, күш-ажыл камгалаарынын дугайында хоойлуларын, оларын боттандырынын аргалары-биле кады хүлөөп алыр;

— республикада чурттап турар улустарын аразында найыралды быжылгаар;

— студентилерин болгаш аныктарын, хой уруглар-дыг өт-бүлелерин болгаш пенсионерлериниң социал айтырыгларын шийтирээр;

— тус черин курорттарын болгаш кадыкшылта чер-лерин тударында база эде чаартырыңа профивилелдер-нин төп органдарын удурткучер ашпа-херектин долузу-биле шийтээдин алырынга дуза көргүзөр;

— эде тургустунуп турар бүдүрүлгө черлеринге хамаар-жыр социал амыдырал хандырылта объектилерин каа-галап атырар болгаш оларын тус чер бюджетиниң куусели-биле хандырыңче шийчээр;

— рынок таарыштырлазын өрөөниң көрүп, улус ажил-агыйын эртелеп башкарыла структураларын үч-кайы-биле экижирин дээр туржур.

Профивилел кежигүннери болганында, кежигүн органиаларынын деңсели-биле ол албан-дужаалды эрге-хоойлу-биле республиканың кризистиг байлалдан үндүрүлгө-биле бүтүл-ге бар иштин болгаш даштыкы азыралар мөөнүтүн гөш бар-ла күштерин долузу-биле бекип, бүдүрүлгө туржур чаа чгаал бооаанын кичиге хүлөөдүн бекинерин дугайында угайың. Тыва Республиканың Дээди Советиниң Даргазын сонгуурун бүтүл-ге чүдүлериң барымдаалап, бодол көрүп, тоштут-томаның атык илестинишкенир чок эртеринге силерин ийги-лып тур бис.

Профивилелдерин Тыва республика чөвүлелин президиуму. Кызыл хоорай, 1991 чылдың сентябрь 24.

Республиканың Дээди Советиниң Даргазы кым болур ирги? КАЙЫЗЫ-ДАА ТӨЛЕПТИГ

Тыва Республиканың Дээди Советиниң Даргазын албан-дужаалыга кымын төлөткү бооп болурун дугайында чутаа бо хүнерде республика солуннарында, радио болгаш телевидениеде аажок дыргын алары. Ынчангап анаа ха-маарыштыр бодууну санал-оонамын база кириер бодай-дыр мен.

Ук албан-дужаалга саналдагынын турар Ш. Д. Ооржак биле К. А. Бичелдеини кайызын-даа деткир кижи-дир мен. Боттарынын ажил-херээ, мөзү-шынары-биле чоңуун хүндүт-келсин оларын чаалап алганы кол чүдү болбайн канчаар. Бир эвес оларын бирээзи Дээди Совет даргагай бээр бол-за, эскези Тыва Республиканың Министрлер Чөвүлелин — чазан баштаар албан-дужаалга тааржыр болур ужурулуг.

Ынчангап улус депутаттарың бо айтырым шийтир-леп турар үеде ону бүгү талазы өрөөниң көрүп, ший шиле-ниг кылып алырында Тыва Республиканың келир үези, моон сонгаар хөгжүлдеин улуг хамаарылгалыг болур деп санап, мындаг бодалым кирип ор мен.

Василий ТАМДЫН-ООЛ, Күш-ажылдың хоочуну, персоналдыг пенсионер.

ТААРЫШПАС ХИРЕ

Тыва Республиканың Дээди Советиниң ээлчегил сессия-зынга чедир санныг хонуктар артан. Анаа кол айтырыг-ларын бирээзи — республиканың Дээди Советиниң Даргазын сонгууру.

Солун, сеткүүл радио, теле-визордан номчуп, дыннап, көрүп олурарга, эа эрге-дужаал-га колдуунал-ла К. А. Биче-лдеини кандидатуразын адия үндүрүп турар бооп чүе-дир. Мээң бодалым-биле Каадыр-оол Алексеевич ол албан-ду-жаалга арай таарышпас хире. Мен боттарымыңа, ол арай өст-кила улуг, эрге-дужаалык, бот-тогунчак, элел-эзин чүе-ве баштаксар чүе бар хе-верилди кижи. Аазаа акс-сө-зүн ээлесө, уттуң аар чүе-база бар. Улуску фронт деп шимчөөшкүн тургузуп тура, бир эвес ол фронт ажил-чорудулазын утлавын-кынын өскөртүп бол-за, коммунист бооп артар мен деп азыз турар. Ам ком-мунистерин бакташ туруп ал-ган кижи деп санаар мен.

Ындаг кижалар ам дыка көвүдөп туралар. «Деткимче» солунуна 3 дугаар номеринде чогаалың К. Кудажынын чүдү-лүн номчаш, шууг кайтат-даа ханмак кижи-де-дир мен. Бо-ду-ла илестейлгир коммунист бооп, партия, чазакты өөрээп бижиң чорду. Депутатка сон-гузайн баарга, ыччал турар хире. Калы-ла амыдырал-чурттап чоран өөрүн мынаар дорамчылаарга болур бе? Ты-валар кижин-даа ындаг ас-пырак, өсүмүк келгенине эдил чорбазыңар деп бодаар мен. К. А. Бичелдеини база-ла шак ындаг үедегил деп са-наар мен.

Ынчангап ший шиле-ниг кылып, төлөткү кижи-ден Дээди Советтин Даргазынга сонгуу аарын улус депутат-тарыңдан дүңдөр кижин-де мен.

Каадыр САЛЧАК.

Тес-Хем.

КУЛЬТУРА АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ ЧОГААДЫКЧЫ ЭВИЛЕЛИНИҢ БИРГИ СЪЕЗДИЗИНИН ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ УГУУЛGAZY

Ажылдап турар чери хама-арыга чокка, библиотекка хе-рээниң, клуб, парк, музей, культура болгаш уран чүдү өөредилге черлериниң болгаш кичилериниң дыштанылгазы-биле холбашкан албан-че-рлериниң специалистерин кат-тыштырып турар культу-ра ажылдакчыларының чога-алдычы эвилелиниң бирги съездининиң хеластары силерге айтырар ужуруус болаз.

Чурттуң бөгүтүг дөшпел-гезинге үнелел болгаш ний-ти-лелдең база эрге-чагырга-нын чаа тургустунуң структу-разынын культурага хамаары-лазы моон мурунда турганын шыкшан, огулуг чүдүлөр бер-гейин турган угуулаалар азы доктаалар-биле эвес, культу-ра албан-чөдөрлериниң мате-риал-техниктиг базазын быжыл-ла тургузырга боттук дуза-биле илереттинер.

Найдысалаа Культура ор-дузу туурамы 1940 чылда-ла

Ажылдап турар чери хама-арыга чокка, библиотекка хе-рээниң, клуб, парк, музей, культура болгаш уран чүдү өөредилге черлериниң болгаш кичилериниң дыштанылгазы-биле холбашкан албан-че-рлериниң специалистерин кат-тыштырып турар культу-ра ажылдакчыларының чога-алдычы эвилелиниң бирги съездининиң хеластары силерге айтырар ужуруус болаз.

Чурттуң бөгүтүг дөшпел-гезинге үнелел болгаш ний-ти-лелдең база эрге-чагырга-нын чаа тургустунуң структу-разынын культурага хамаары-лазы моон мурунда турганын шыкшан, огулуг чүдүлөр бер-гейин турган угуулаалар азы доктаалар-биле эвес, культу-ра албан-чөдөрлериниң мате-риал-техниктиг базазын быжыл-ла тургузырга боттук дуза-биле илереттинер.

Найдысалаа Культура ор-дузу туурамы 1940 чылда-ла

Ажылдап турар чери хама-арыга чокка, библиотекка хе-рээниң, клуб, парк, музей, культура болгаш уран чүдү өөредилге черлериниң болгаш кичилериниң дыштанылгазы-биле холбашкан албан-че-рлериниң специалистерин кат-тыштырып турар культу-ра ажылдакчыларының чога-алдычы эвилелиниң бирги съездининиң хеластары силерге айтырар ужуруус болаз.

Чурттуң бөгүтүг дөшпел-гезинге үнелел болгаш ний-ти-лелдең база эрге-чагырга-нын чаа тургустунуң структу-разынын культурага хамаары-лазы моон мурунда турганын шыкшан, огулуг чүдүлөр бер-гейин турган угуулаалар азы доктаалар-биле эвес, культу-ра албан-чөдөрлериниң мате-риал-техниктиг базазын быжыл-ла тургузырга боттук дуза-биле илереттинер.

Найдысалаа Культура ор-дузу туурамы 1940 чылда-ла

Ажылдап турар чери хама-арыга чокка, библиотекка хе-рээниң, клуб, парк, музей, культура болгаш уран чүдү өөредилге черлериниң болгаш кичилериниң дыштанылгазы-биле холбашкан албан-че-рлериниң специалистерин кат-тыштырып турар культу-ра ажылдакчыларының чога-алдычы эвилелиниң бирги съездининиң хеластары силерге айтырар ужуруус болаз.

Чурттуң бөгүтүг дөшпел-гезинге үнелел болгаш ний-ти-лелдең база эрге-чагырга-нын чаа тургустунуң структу-разынын культурага хамаары-лазы моон мурунда турганын шыкшан, огулуг чүдүлөр бер-гейин турган угуулаалар азы доктаалар-биле эвес, культу-ра албан-чөдөрлериниң мате-риал-техниктиг базазын быжыл-ла тургузырга боттук дуза-биле илереттинер.

Найдысалаа Культура ор-дузу туурамы 1940 чылда-ла

экономиказынче шилчип турар үеде, культура дээрге кичи-нин амыдыралынын бүгү та-лаалыг хемчээкчизин болурунда ажаада, этниктиг, национ-ал болгаш социал бөлүктөрүн угаан-бодал талазы-биле кат-тыжарынын бир чутула ар-гыз болгаш хевир. Бодуна национ-ал культуразынын он-гызай талааларын, ат-алдарын камгалавышкан, делегей деп-шилтегенине үнериниң аразы.

Чоңуун культуразынын чаа төвү (Чырыдашкын бажы-нынга) чурттуу чоңууну кул-туразын чоокшулазын катты-тырар херекке деткиңче көр-гүзүп, Кызылдан чурттаган-ларын сонургалың ал, оларга баары күзөгүч чө-р болуу. Оон башка үе, үскө-лериве, салгалымыс биске өр-шөк бербейн бээр.

Чоңуун культуразынын рес-публика төвү эртерип турары хемчээкчизинде хуула ордулазын 1.5 миллион саа-рылганы маадылап турар (чыла орулганын сметаын комиссияларга киргиз), Поли-тиктиг чырыдашкын бажы-нынын техниктиг ажилдакчы-ларын тудуп шыдаар болгаш туулар ужурулуг. Оон ёзулуг ээзи бооп болур.

Бөгүн, кажан чурт рынок

Тыва Республиканың Дээди Советиниң чедиги чыыжынын онгу сессиязын ажиттынарын дугайында

Тыва Республиканың Дээди Советиниң чедиги чыыжынын онгу сессиязы 1991 чылдың октябрь 2-де Советтер бажымын-га 10 шакта ажиттынар.

Тыва Республиканың улус депутаттарынын кичээнгейинге

Тыва Республиканың Дээди Советиниң чедиги чыыжынын онгу сессиязын 1991 чылдың октябрь 2-де Советтер бажымын-га 10 шакта ажиттынар.

Тыва Республиканың Дээди Советиниң чедиги чыыжынын онгу сессиязын 1991 чылдың октябрь 2-де Советтер бажымын-га 10 шакта ажиттынар.

Тыва Республиканың Дээди Советиниң чедиги чыыжынын онгу сессиязын 1991 чылдың октябрь 2-де Советтер бажымын-га 10 шакта ажиттынар.

Тыва Республиканың Дээди Советиниң чедиги чыыжынын онгу сессиязын 1991 чылдың октябрь 2-де Советтер бажымын-га 10 шакта ажиттынар.

Тыва Республиканың Дээди Советиниң чедиги чыыжынын онгу сессиязын 1991 чылдың октябрь 2-де Советтер бажымын-га 10 шакта ажиттынар.

ШЫН
РСФСР-нің Дээди Советинин
сессиясында

Сентябрь 26-ла РСФСР-нің Дээди Советинин сессиясы болуун аякка аяктагандагы түзүтүлгө алгы хурал-даалары-биле уланды.

РЕСПУБЛИКА СОВЕДИ

Эртеги хуралда депутаттар оюн фондунун дүйнө соң-гаарлаткан «РСФСР-нин оюн фондунун дүйнө соң-гаарлаткан» РСФСР-нин Хойлузунун төлөвилдин чугаалашкан. Ол талай-биле илеткеди РСФСР-нин ДС-тин Республика Советинин Транспорт, харылаа, информатика талай-биле комиссиянын даргазы Г. А. Алексеев кылган. Санал-онал солчуп 10 депутат чүе чугаалаан. Хойлузун бирин чугаалаашкын көргөнүлүсүз чугаалаан. Оон соонда «РСФСР-нин Дээди Советинин доктаамал комитеттеринин болгаш комиссияларынын дугайында» РСФСР-нин Хойлузун бирин чугаалаашкын көргөнүлүсүз база хүлээп алган.

Хүндүкү болгаш кеңежик хуралдарын Конституция комиссиясынын секретары О. Г. Румянцевтин илеткени Россия Федерациясынын Конституциясынын төлөвилдин чугаалаашкын көргөнүлүсүз турсааткан. Депутаттар нинти-биле төлөвилди чүлүлүсүз деп көргөн, чогуур доктаал башкаарынын күшүтү болдулар депутат санын челиш-позни-биле хүлээп алдымаан. Кеңежик хуралды түшүн турар депутаттар РСФСР ДС-тин Хамааты байдалын илеткенин чугаалаашкын талай-биле комитеттин даргазы Ю. В. Зайцевтин Россия Федерациясынын ДС-тин Дээди Советинин Республикалар Советинге төлөкчилер чогуурунун база Эвлетин Советинге кандидаттарлар дугуржурунун дугайында информатиянын дыкнаан бол-гаш чугаалаашкын көргөн.

НАЦИОНАЛАДЫК СОВЕДИ

Эртеги хурал Конституция комиссиясынын секретары О. Г. Румянцевтин Россия Федерациясынын Конституциясынын төлөвилдин чугаалаашкын талай-биле илеткени биле эгелээ. Кирип келген төлөвилде хамаарыштыр ай-тырларга харылаар болгаш санал-онал солчугаалаашкын соонда, хүндүкү хуралда бүтү сумелерин болгаш санал-дарын нинтилетирер база Конституциянын челир аяккалар кылган төлөвилдин кирип кээр дугайында шийтпир хүлээп алдыган.

Кеңежик хуралда РСФСР ДС-тин Хамааты байдалын илеткенин чугаалаашкын талай-биле комитеттин даргазы Ю. В. Зайцевтин Россия Федерациясынын ДС-тин Дээди Советинин Республикалар Советинге төлөкчилер чогуурунун болгаш Эвлетин Советинге кандидаттарлар дугуржурунун дугайында илеткенин чугаалаашкын көргөн, ол айтырларын челир белектетимизден дээш сонгаарларын депутаттар шийтпирлээ.

Оон соонда «РСФСР-нин оюн фондунун дугайында» РСФСР-нин Хойлузунун төлөвилдин талай-биле Г. А. Алексеевтин илеткенин хамаарыштыр чогуу-галды чугаалаашкын болган. Ичкылаако төлө-вил кирген жүзүлүшүн барымаалап челир аяк-даанын негеп турар-дыр деп түшүлгө келген.

РСФСР-нин Дээди Советинин Президиумунун парлалга албаны.

КУУСЕТТИНМЕС НЕГЕЛДЕ-ДИР

Кызыл хоорайнын улус шийткелчилеринин «ШЫН» со-луну дачыштыр кылган не-гелдизине мен хуула шүүт удурунун тур мен. Шийткел-чилер партиянын Тыва реско-мунун турган бажынын ал-дын семеп турар-дыр. Ол дээр-ге хоойлу-дурм аяккалар-ларын, шүүгүнү республика-нын чатыргазы дачышкы кыл-дыр өрү көдүрерин оралаш-кан кара туралында негелде-дир.

СЭКП рескомунун бажыны дээрде ТАР үзүндө туткан чазак бажыны (орду-дур). Бичангыш ол алдырлыг бажын ам кем-херек үзүлгөкчилеринин төвү кара-бажын биле дээр харылаадыг шийткел бажынын алары ол бе? Оон ээжинге демир хана-характар-

лыг хооратканнар сөөртүр мачыналар турар алары ол бе? Бичангыш чүе каятпа-даа болдумас учурул.

Бистин эрги чазавас орду-зу чоюну культура уран чү-лүгө бараан болуу учурул. Музей, уран чүлү училешсе ону ээлеп, чоюну күзелин хандарын.

Улус шийткелчилер эки бажы күзээр болза боттарынын шийдил турары мун-мун херектенеринге халас тутурун алган! Күрүненин айыл чок чорук комитетинде-даа, ИХМ-нин-даа, хоорай шагданын-даа бажынынын херектенер туткан шыккажыг. Шийткел-чилер культура төвүнө семе-вези!

Виктор БИЧЕ-ООЛ.
Кызыл хоорай.

ФОТОЖУРНАЛИСТ
БОЛУР ДИЗЕ...

Фотожурналистиканын ийн чыл хуусаалыг бот-өөрөөлөг-лөг эвилде факультетте 1991-1993 өрөүлде чымыла ээлчег-лөг четчелээшкенин кымырын чарлап турар.

Солунарын, журналдарын, информатия агенттелдеринин, ном парлар черлеринин, теле- болгаш киностудиялар-нын штаттыг болгаш штаттан дашкаар-даа фотокорреспон-денттерин факультетке хүлээп аларынын үзүлгөкчилер дартык эргелиг болуу. Ол ишкы чогадыкчы конкерт-тарга чедишкенин киришкен фотога чогуураалдыгларын ол факультетке баша хүлээп ал болуу.

Факультетке кирерин күзүннөс дарааында чүүлдерин ол-че чорудар:

кандыг-даа темага тирттырган, кара, ак азы өңүт-даа, 18x24 см. хемчээлдег фото-чуруктар; аяа азын турган фая-зиянын, адын, адынын адын, бажынын адынын, чурукту тирттирген үзүлүсүз чери айтар;

өөрөспирин күзүннөс кижинин аяккалар турар чери, элбан-ду-жаалы, эртели, профессияны, төрөн чымы;

өөрөспирин күзүннөс кижинин кол аяккалар турар редакция-зында азы оон штаттан дашкаар аяккалар турган черин тапма хал, шындыккан сүмези (оон өөрөспирин биле саналдан турар ошондоо факультет мурунга кандыг-даа харысалгалыг болбос);

дедир чорудар адынын бижээн ийн чагаа хавы.

Факультеттин өөрөспирин программасынын херек кырдына утгынышкыны: фотографиянын уран арга-мергежидер, фотокомпозициялар, фотожурналистиканын жарылар бол-гаш мергежиянын талай-биле дикелдин барымаалап тур-гаш, оларын кижини бурзу-биле түзүтүлгө өөрөспирин чорудар. Бичангыш оларын ат-сургалыг фотоматер, специа-лист кижилер дачышкын алгаш, берген оонааларын каяттар күүстектенерге бижимел рецензияларын, сумелерин кылып, даалгаларын чорудуп берип турар.

Өөрөспирин планын долдуу-биле эртен динчакчылар ССРЭ-нин Журналист ээлигинин «Фото-төвүнү» фотожурна-листика факультетин доосканынын дугайында тускай херек-лел-бижини алар. Программанын долдуу-биле күүстөспиз кижилерге ол факультетке өөрөспирин турганынын дугайында шийткелчине бээр.

Факультет бот-төлөвлөгү үндөүлүсүн, аяккалар турар. Бичангыш аяа өөрөспирин төлөвлөгү болган ону хүлээп ал-ганынын соонда төлөөр. Өөрөспирин дээш төлөвлөшү динчакчы боду берип азы пошта салбырын-даа дачыштыр шийдил болуу. Бир эвес организация төлөөр болза, ону постаны азы түс черин бажынын дачыштыр чорудуу база болуу. Төлө-влөшү хемчээлде 1991 чылдан эгелен үндүрүлгөрин дугайында чылда динчакчы боду төлөөр, 85 рубль, а организация төлөөр болза — 125 рубль.

Факультет үндүлгө шийткел материалдарын чугаалаашкын көргөн, бодуун киришкенин дугайында илеткенин бижик-биле дачышкан. Оон-биле калды өөрөспирин дээш төлөвлө-шкенин документтерин долдууларынын сумелерин база чо-руулар.

Бир эвес факультеттин дугайында тодарай тайылабыр хер-кек болза, аяа дурган харылаары-биле дедир адресты биж-жиз чагаа хавы чорударын сумелер турар.

Документтерин 1991 чылдан сентябрга 30-ге челир дараа-зында адрестыг хүлээп алган 1993г. Москва, Бутковский переулок, 12, факультет фотожурналистики.

Өөрөспирин 1991 чылдын октябрь айда эгелээр.

Бир каттап кал чыл бол-ду, ийн бе, азы үш бе. Чы-рыдышкын бажынын улустун даараан, арлаан чүүлдеринин делетгей бол-луп турда, Сунпак суурда унты идиктер база алгы-кейити өтөөш, оон тон даа-раар чектин экекелен чүүл-дерин бодум хуула алжон-ла магадан мен. Чиг өтти болбазарыткан. Оон бе-ден чүүлдер кылар дээр-лей бис. Саарылганын бир эптиг аралы-ла ол. Ук чекти аяккалардан бээр ам дорт чыл челип турар. Мырынай чаа Сунпак ил-дээ Советинин саарылаа экономикаычын шийлчеге-ле хообаштыр аякка-чору-дугаашкын эле тургузуп ту-дурин чогуурап, айтырлыг белектеп чорашп, үстүлде алааным чектин аякка-биле элээн танымар аргалыг болду.

1991 чылда «Сунпак» сов-хоз чононун херекел ба-раанынын 80 мун рубльге кылып үндүрер, ол дээр-ге 1990 чылда турганынын 38 хуу чыл болуу дээнин Со-веттин бир документи-нин номчудум. Чүдери-н дил чыл турары? Дубленка болгаш херектеш тошнар, чели-чоттар, долорлыг херектештер, унты идиктер база алгаш даараан удуур шоодайлар, хол-халтар. Чүгүлө бе ат-данамда көр-гө белин ол дээр, чонга кайы хире аяккалар ба-рааннар-дыр дээр бил-дингир-дир.

Ваштыр-ла идик кылар салбырынга келдизис. Үш оол олуру. Ийе, олулар, оларын чүгө бирөөн даа-раныр машина-биле бир-ле чүвени даараан, а ийик хол куруг олулар.

Чырын чок, сайтылган өшкөн — деп, оларын та-йылыбыр ындыг болду. Кайы, бүдүн чекте ындыг бе? Ындыг. Бичангыш чек аяккаларын тур. Бүдүн хүн дургузунда ындыг хер-вирлиг, эи ылаңгыла даара-ныкчылар чоруй барган. Бажында база аяккалар-ла болуй. Анаа-ла хол-лаа хүнээр эвес. Ол үш аяккаларын аякка, ийн мастер бажында аякка-лап, чатырганын кылып ту-дурин билит алдымыс. Ол эки-дир харын, аякка-биле хандарынын — бир эптиг аргалы ол.

Анык аяккаларын-биле

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

Чогуу хырыбын ындыг арга-биле кылыптар улус Сунпак суурда бар болуу дег, эи ылаңгыла 70 аякы харыг пенсиянер Хертен Комуу оон билер боор дээр-дин аяккаларынга сумел-

РЫНОК болгаш АМЫДЫРАЛ
АДААРГАЛ БЕ АЗЫ
КЫЗАГДАЛ БЕ?

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

Чогуу хырыбын ындыг арга-биле кылыптар улус Сунпак суурда бар болуу дег, эи ылаңгыла 70 аякы харыг пенсиянер Хертен Комуу оон билер боор дээр-дин аяккаларынга сумел-

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

Чогуу хырыбын ындыг арга-биле кылыптар улус Сунпак суурда бар болуу дег, эи ылаңгыла 70 аякы харыг пенсиянер Хертен Комуу оон билер боор дээр-дин аяккаларынга сумел-

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

Чогуу хырыбын ындыг арга-биле кылыптар улус Сунпак суурда бар болуу дег, эи ылаңгыла 70 аякы харыг пенсиянер Хертен Комуу оон билер боор дээр-дин аяккаларынга сумел-

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

Чогуу хырыбын ындыг арга-биле кылыптар улус Сунпак суурда бар болуу дег, эи ылаңгыла 70 аякы харыг пенсиянер Хертен Комуу оон билер боор дээр-дин аяккаларынга сумел-

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

Чогуу хырыбын ындыг арга-биле кылыптар улус Сунпак суурда бар болуу дег, эи ылаңгыла 70 аякы харыг пенсиянер Хертен Комуу оон билер боор дээр-дин аяккаларынга сумел-

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

Чогуу хырыбын ындыг арга-биле кылыптар улус Сунпак суурда бар болуу дег, эи ылаңгыла 70 аякы харыг пенсиянер Хертен Комуу оон билер боор дээр-дин аяккаларынга сумел-

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

Чогуу хырыбын ындыг арга-биле кылыптар улус Сунпак суурда бар болуу дег, эи ылаңгыла 70 аякы харыг пенсиянер Хертен Комуу оон билер боор дээр-дин аяккаларынга сумел-

чугаалаашкыны, чүвенин байдалы чортуу билдир-берди, өөрүнчү эвес бай-далы тайылырладылар. Ол чү? Мырынай чаа оларын бир унты даараар өртөн кызырып каапкан. Алар акшаар контралаа улус-туундай хой-дур (7) диген. Кылааны-биле кижин аяк-каларын хоошанын алыр, саарылаа экономикаычын бир хол негелдиз бе иш-кажыг. Эр-хейлер, алыр акшаар хой, ындыг хой-дунда кылары база хой болуу дег.

Мурунда бир эжеш унты идикти кыларынга, өртөн-холезин 40 рубль турду. Ам чүгө 19-ла рубль кылар кызырып каапкан. 10 эжеш идикти даарап каарымыска, өртө 400 рубль, а аяа оон хойну — 15-20 эжешти кылып тур-дусу — деп, оолдарын бир-дусу чугаалады.

Идик кымыкчыларын чил «аары» ол-дур, а ийн дугайында, материал эвэ-жээ. Эи ылаңгыла хырга белин чок. Ону боодаш, шанда тывалар хемел, дуог караында белин хы-рып кылып ал турганын оолдарга чугаалады. Анык улус оон кайын билер деп. Ынчалдаа-даа бирөөн олуруш, шанда кырга-аазы чазыны кижини тур-ганын, стол-сандыны ча-заарда, бир-ле чүүлден хырга хайыдырып ал тур-ганын сагынды. Мзон ол динчакчынын көдээ Совет-тин даргасы Шакыр-оол Олар база бадыйткады.

<

